

Lisa 45. Hooldusõppe tegevusvaldkonnad

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

- 1) Õppe ja kasvatuse ühtsuse printsiipi realiseeritakse õppekorralduses üldõpetusliku õppeviisi ehk tervikõppe rakendamise kaudu. Õpilastele eluliste kogemuste võimaldamiseks lõimitakse tegevusvaldkonnad õpitervikuteks, mille teljeks on sotsiaalsed ja eakohased praktilised oskused. Tervikõppes rakendatakse pedagoogiliste vahendite spetsiifilist süsteemi, arvestades õpilaste individuaalset eripära ja tugevaid külgi.
- 2) Humanistlikest väärtustest lähtuvalt on igal õpilasel õigus võrdväärsele kohtlemisele ühiskonnas, sealhulgas koolis. Õpilasi suunatakse kaaslas(t)e individuaalset eripära märkama ja arvestama, kujundatakse sallivust erinevuste suhtes, eripäraga kaaslaste mõistmist ja oskust neid vajaduse korral abistada, teistele ja endale ohtlikust käitumisest hoiduda.
- 3) Hooldusõppe korralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilaste arengutasemest ja potentsiaalsest võimekusest toimida järjest iseseisvamalt ja toime tulla järjest keerukamal tasemel. Võimetekohane õpe tähendab pingutamise vajadust ja toimetulekut suhteliselt vähese, kuid asjakohaselt osutatud abiga. Õigus õppida realiseeritakse igale õpilasele individuaalse õppekava (edaspidi IÕK) koostamise ja rakendamisega.
- 4) Õpilase individuaalses õppekavas on kokkulepitud ajaks püstitatud eesmärgid liigendatud tegevusvaldkondade järgi: kognitiivsed, kommunikatiivsed, motoorsed, sotsiaalsed ja igapäevaoskused. Õppesisu valitakse õpilase arengupotentsiaali arvestavalt, ülesanded nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased (lähim arenguvald).
- 5) IÕK koostamisel ja õppetöö planeerimisel tehakse võimaluse korral koostööd ka teiste õpilasega seotud institutsioonidega. Tähtis on koostöö tugi- ja rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistidega, õpetajatega, lapsevanemate või eestkostjaga, õpilaskoduga, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega ning vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli. Võimaluse korral arvestatakse õpilaste isiklike rehabilitatsiooniplaane.
- 6) Toetava ja õpilase aktiivsust soodustava õpikeskkonna moodustavad õppesisu ja meetodika, kvalifitseeritud ning professionaalne õpetajaskond, õpiabiteenused, rehabilitatsioonivõimalused, tugivõrgustiku tegevused ja mitmekülgseid kogemusi võimaldav füüsiline keskkond. Erilist tähelepanu pööratakse õpilaste sotsiaalsete oskuste arendamisele. Õpilased omandavad praktilise tegevuse kogemusi, õppides erineva suuruse, eesmärkide ja iseloomuga rühmades. Korraldatakse ka ülekoolilisi ühiseid õppetunde, üritusi ning õppekäike. Eluliste kogemuste omandamise toel muutub õpilaste käitumine sarnastes olukordades asjakohasemaks ja paremini etteaimatavaks.
- 7) Kooli õppekava koostamisel ja rakendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja õpilaste eripära.
- 8) Õppe- ja kasvatustegevused viiakse läbi õpitervikute kaupa praktiliste, eakohaselt eluliste tegevustena. Nii kujunevad õpilastel eri tegevusvaldkondades taotletavad võimed ja oskused loomulikus omavahelises seoses. Oskuste omandamine toimub minimaalsete tegevussammude/osaoskuste kaupa, omandatud osaoskusi rakendatakse ahelana.

Tegevusvaldkond mootorika

Motoorika õpitulemused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1) Talub füüsilist kontakti / puudutamist; 2) liigub talle omasel viisil; 3) hoiab kättepandud eset keha keskjoonel, keskjoont ületades; 4) kohaneb abivahenditega, reageerib positiivselt asendimuutustele; 5) talub füüsilist kontakti / puudutamist; 6) istub toetatuna või iseseisvalt; 7) seisab seisulaua; 8) sooritab aktiivselt mõne sihipärase liigutuse (sirutab iseseisvalt kätt, jalga, pöörab pead...).	1) Hoiab joomise ajal tassist (vähese abiga); 2) orienteerub oma lähiümbruses; 3) tegutseb sihipäraselt mõne tuttava esemega- haarab, hoiab, võtab, paneb; 4) matkib üksikuid liigutusi; 5) omab vähest motiveeritust tegutsemiseks koos täiskasvanuga (liigutuslik tasand); 6) talub füüsilist kontakti pikema aja vältel; 7) istub, seisab vähese abiga, toetatult, iseseisvalt; 8) liigub abivahendiga vähese abiga, iseseisvalt.	1) Sööb ise lusikaga; 2) hoiab ise joomise ajal tassist; 3) saab hakkama mõne riietuseseme selgapaneku või äravõtmisega; 4) liigub talle omasel viisil tuttavas igapäevaümbruses; 5) ületab ettetuleva takistuse õpitud viisil; 6) istub, seisab omandatud viisil, iseseisvalt; 7) reageerib adekvaatselt ja kasutab tegevus- ja abivahendeid; 8) sooritab liigutuslikult igapäevaseid rutiinseid liikumisi ja liigutamist nõudvaid tegevusi.

Motoorika õppesisu

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Üldmootorika		
Füüsiline kontakt 1) Füüsilise kontaktiga harjutamine; 2) füüsilisele kontaktile positiivselt reageerimine lühikese aja vältel; 3) positiivne reageerimine kehaasendi muutmisele; 4) üld-, näo- ja jäsemete massaažid; 5) passiivsete liigutuste sooritamine koostegEVuses. Tasakaal 1) Positiivne reageerimine erinevatele asendimuutustele;	Füüsiline kontakt 1) Füüsilisele kontaktile positiivselt reageerimine pikema aja vältel; 2) individuaalsetele eeldustele vastav jäsemete liigutamine, liikumine; 3) käe keeramine randmest: eseme väljakallamine (nõust, karbist); 4) toidu võtmine taldrikult lusikaga; 5) aktiivne liigutuste sooritamine jäsemetega; 6) üld-, näo- ja/või jäsemete massaažid. Tasakaal 1) Istumine iseseisvalt (ratas-) toolis,	Füüsiline kontakt 1) Füüsilisele kontaktile positiivselt reageerimine kogu tegevusaja vältel; 2) liikumine koos kaaslastega ravis, ringis, sh ringmängus; 3) jäsemete ja keha liigutamine vastavalt individuaalsetele eeldustele; 4) liikumine sõltuvalt füüsilisest arengust; 5) üld-, näo- ja/või jäsemete massaažid; Tasakaal 1) Juhendamise korral varbseinal üles-alla ronimine (vajaduse korral abiga), allaronimine

2) seismine seisulaua; 3) individuaalsetele eeldustele ja võimetele vastav liikumine; 4) lühiajaline abita seismine; 5) kõndimine abiga, abivahendiga. Jäsemete liikuvus 1) Oma käte ja jalgade liigutamine koos tegutsedes; 2) vastavalt võimetele ja eeldustele: käe sirutamine küünarliigesest, õlaliigesest; 3) käe kõverdamine küünarliigesest, õlaliigesest; 4) randmeliigese kõverdamine, sirutamine; jalgade kõverdamine, sirutamine. Kehatunnetus 1) Kehaasendi muutmine: keeramine kõhult seljale, seljalt kõhule abiga, vähese abiga, iseseisvalt; 2) reageerimine ebamugavale asendile; 3) positiivne reageeri kehaasendi muutmisele (Knill- programmi järgi); 4) positiivne reageerimine veeprotseduuridele, vibroakustilisele-/vesivoodile; 5) oma keha tunnetamine teraapiapallil, kiigutamisel küljelt küljele. Liikumine 1) Ühest kohast teise liikumine end veeretades; 2) liikumine selili, jalgadega lükates; 3) roomamine kõhuli ja põlvili; 4) liikumine käpuli, põlvili, istuli; 5) tõusmine toe najal põlvili, püsti; 6) istumine kohandatud (ratas)toolis;	põrandal; 2) astumine abiga pingi/kaldpinna peale, maha; 3) hüppamine koostegevuses (ka istuvas asendis) batuudil; 4) seismine toe najal vähese abiga. Seismine iseseisvalt toe najal; 5) käimine käpuli, abiga, abivahendiga (rollaator), iseseisvalt; 6) lühiajaline abita seismine. Kõndimine vähese abiga, liikumine abivahendiga. Jäsemete liikuvus 1) Individuaalsetele eeldustele vastav jäsemete liigutamine, liikumine; 2) käe keeramine randmest: eseme väljakallamine (nõust, karbist), lusikaga taldrikult toidu võtmine; 3) liigutuste sooritamisel liigutusamplituudi muutmine, suurendamine. Kehatunnetus 1) Ebamugavas asendis olles oma kehaasendi muutmine vähese abiga, iseseisvalt; 2) oma kehaosadele osutamine (patsutamine) koostegevuses, ettenäitamisel (Knilli järgi); 3) kohanemine kiigutamisega: küljelt- küljele, ette- taha. Liikumine 1) Astumine abiga pingi/kaldpinna trepiastmete peale, maha; 2) roomamisele ergutamine pingil; 3) roomamine läbi tunneli (nt toolirida). Hüppamisele ergutamine, hüppamine kätest hoituna (ka istudes) batuudil; 4) liikumine ratastooliga, ise seda edasi lükates (vajadusel abiga).	juurdevõtusammuga; 2) hüppamine batuudil iseseisvalt (ka istuvas asendis); 3) kükitamine toest kinni hoides; 4) sõitmine veloergomeetril; 5) seismine iseseisvalt (vajadusel tuge kasutades) ; 6) seismine ühel jalal toest kinni hoides; 7) individuaalsetele eeldustele ja võimetele vastav liikumine abiga, abivahendiga või iseseisvalt. Jäsemete liikuvus 1) Jäsemete ja keha liigutamine vastavalt individuaalsetele eeldustele; 2) liigutuste sooritamine, käte ja jalgade koostegevus liigutuste tempot ja amplituudi muutes; 3) individuaalsetele eeldustele ja võimetele vastava liigutusamplituudi saavutamine. Kehatunnetus 1) Liigutuste sooritamine, käte ja jalgade koostegevus liigutuste tempot ja amplituudi muutes; 2) seismine iseseisvalt (vajaduse korral tuge kasutades); 3) seismine ühel jalal (toest kinni hoides); 4) oma kehaosade äratundmine; 5) Knill- programmi sooritamine individuaalsetele võimetele vastavalt; 6) situatsioonis sobiva kehaasendi valimine tegevuseks; 7) kiigutamine ja kiikumine. Liikumine 1) Liikumine iseseisvalt sõltuvalt füüsilistest võimetest; 2) liikumine tasapinnal, trepil, kaldpinnal, vajadusel toest kinni hoides; 3) liikumine orientiire arvestades (mööda rada
--	--	--

7) istumine (abiga, iseseisvalt) põrandal, toolil; 8) kohanemine ratastooliga, istumine ratastoolis.		kulgemine, märgistustele astumine, märkide vahel liikumine); 4) liikumine ratastooliga seda ise edasi lükates (vajaduse korral abiga); 5) individuaalsetele eeldustele ja võimetele vastav liikumine ratastooliga; 6) liikumine koos kaaslastega ravis, ringis, sh ringmängus; 7) oma keha tõmbamine ja tõukamine juhendaja kätest kinni hoides, oma käte abil pingil edasi liikudes.
Peenmotoorika		
Silma-käe koostöö 1) Kättepandud eseme hoidmine; 2) kättepandud eseme lahtilaskmine; 3) eseme hoidmine silinderhaardes (kämblavõte), pealthaardes hoidmine; 4) eseme (sh lusika) haaramine silinderhaardes, pealthaardes; 5) eseme (sh palli) eemale lükkamine koostegevuses; 6) palli veeretamine koostegutsemisel; 7) lusika suu juurde viimine abiga. Kahe käe koostöö 1) Kättepandud eseme hoidmine kahe käega; 2) kättepandud eseme toomine keha keskjoonele; 3) eseme võtmine vasaku käega vasakult poolt ja üle keskjoone paremale viimine; 4) eseme võtmine parema käega paremalt poolt ja üle keskjoone vasakule viimine; 5) parema käega vasakult poolt võtmine ja üle keskjoone paremale viimine; 6) vasaku käega paremalt poolt võtmine ja	Silma-käe koostöö 1) Väikeste esemete korjamine näpitsvõtet kasutades; 2) esemete sihipärane võtmine, ümberpaigutamine (rõngaste võtmine pulga otsast, tikkude asetamine auku, klotside võtmine augulaualt vm); 3) sihipärane manipuleerimine esemetega (liigutamine, võtmine, andmine, panemine).; 4) palli eesmärgistatult veeretamine ja viskamine; 5) esemete sihipärane paigutamine abiga, vähese abiga üksteise sisse, klotsidest torni ladumine; 6) plastiliini rullimine, kritseldamine kriidiga, pliiatsiga abiga, vähese abiga; 7) lusika suu juurde viimine vähese abiga. Kahe käe koostöö 1) Esemete ühendamine ja lahtitõmbamine koostegevuses, iseseisvalt (klotsid); 2) takjaga ühendatud esemete eraldamine aluselt koostegevuses;	Silma-käe koostöö 1) Käe- ja sõrmeliigutuste võimetele vastav sihipärane kasutamine eneseteeninduses ja arendavates tegevustes; 2) plastiliini rullimine, kritseldamine (digitaalpromotsioonvõte); 3) keeramine: purgikaane keeramine, mutri keeramine poldile vms; 4) paberi rebimine ja voltimine; 5) esemete sihipärane paigutamine (üksteise sisse, klotsidest torni ladumine); 6) lusika suu juurde viimine iseseisvalt; 7) klotside ladumine. Kahe käe koostöö 1) Palli sihipärane viskamine (korvi, märgi pihta jne) ja püüdmine; 2) sihipärane manipuleerimine esemetega (liigutamine, võtmine, andmine, panemine); 3) võimetele vastav tegutsemine kahe käega. Silm-jalg koostöö 1) Palli löömine suunatult; 2) palli löömine mõlema jalaga.

üle keskjoone vasakule viimine. Silma-jala koostöö 1) Esemest endast eemale tõukamine jalaga: külili asendis, selili, istuli asendis; 2) jalaliigutuste jälgimine.	3) paberi rebimine koostegevuses, vähese abiga. Silm-jalg koostöö 1) Palli löömine jalaga.	
--	---	--

Tegevusvaldkond sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsed oskused õpitulemused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1) Saavutab närimis-, neelamis- ja hingamisliigutuste koordineerimise; 2) sööb (söötmisel) peenestatud toitu; 3) joob (jootmisel) (tilaga) tassist; 4) laseb end riietada protestita; 5) püüab enda riietamisele kaasa aidata; 6) proovib mõnda riietuseset/peakatet seljast/peast ära võtta; 7) reageerib (mingil viisil) kontaktipüüdlustele; 8) huvitub kontaktist temaga iga päev tegeleva täiskasvanuga; 9) nõustub hügieenitoimingutega.	1) Sööb (abistamisel) lusikaga; hammustab tahket toitu; 2) hoiab joomise ajal tassist (vähese abiga); 3) tunneb ära mõne riietuseseme otstarbe; 4) näitab riietamisel üles mõningast initsiatiivi; 5) märkab enda kõrval teist last ja/või täiskasvanut; 6) orienteerub oma lähiümbruses; 7) otsib mingil viisil kontakti tuttava täiskasvanuga; 8) otsib vahel kontakti teiste lastega; 9) kasutab (meeldetuletamisel) lihtsaid õpitud käitumismalle.	1) Mõistab ööpäeva ja koolinädala rütmi igapäevaste korduvate tegevuste kaudu; 2) reageerib adekvaatselt tuttavatele olukordadele; 3) tegutseb koos teise lapsega; 4) teadvustab WC vajadust (annab märku, jälgib rutiini); 5) osutab õpitud esemetele ja tuttavatele inimestele; 6) oskab märku anda abivajadusest või endaga seoses olevast olukorrast; 7) oskab tegutseda kordamööda täiskasvanuga/ teise lapsega, ootab tegevustes oma järjekorda; 8) sööb toitu, hoides õpitud viisil ise lusikat, kahvlit, nuga; 9) joob tassist õpitud viisil; 10) väljendab heameelt ja heameelt; 11) paneb selga/ võtab ära mõne riietuseseme; 12) saab vähese suunava abiga hakkama igapäevaste hügieenitoimingutega.

Sotsiaalsed oskused õppesisu

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Sotsiaalsed eeluskused.		

1) Täiskasvanu, teise lapse märkamine (vaatamine, puudutamine); 2) patsutus-/ plaksutusliigutuste sooritamine koos täiskasvanuga.		
Kontakti loomine ja säilitamine 1) Häälitsemine endale tähelepanu tõmbamiseks. 2) füüsilise kontakti otsimine täiskasvanuga; 3) tegutsemine peegli ees: enese peegelpildi märkamisele ergutamine; 4) sisulise kontakti loomine lapsega. Silmside 1) Pilgu lühiajaline fikseerimine; 2) silmsideme saavutamine ja säilitamine kolme sekundi jooksul.	Kontakti loomine ja säilitamine Emotsionaalse, sisulise kontakti saavutamine lapsega: 1) füüsilise kontakti otsimine täiskasvanuga. L 2) lühiajalise füüsilise kontakti saavutamine teise inimesega; 3) käest kinni võtmine/hoidmine, naabrile käe ulatamine ringis, enda märkamine peeglis; 4) reageerimine oma peegelpildile (naeratamine, häälitsemine); 5) tegutsemine teise lapsega kõrvuti; 6) peitusemängu mängimine; 7) märku andmine abi vajadusest; 8) kordamööda tegutsemine koostegEVuses täiskasvanuga; 9) positiivne reageerimine vastuseks kõnetamisele (tuttav, täiskasvanu, teine laps). Silmside 1) Pilgu lühiajaline fikseerimine esemel, kaaslasel; 2) silmsideme säilitamine ja hoidmine mõne sekundi jooksul.	Kontakti loomine ja säilitamine Füüsilise kontakti saavutamine ja hoidmine täiskasvanuga. 1) Käest kinni hoidmine koostegEVuses; 2) hoidumine kaaslaste asjade (mänguasjad, toit) loata kasutamisest; 3) tegEVustes oma järjekorra ootamine; 4) kordamööda tegutsemine koos täiskasvanuga, teise lapsega; 5) täiskasvanu tegEVuse jälgendamine läbi peegli; 6) küsimise peale mõnele oma rühmakaaslaslele osutamine; 7) helluse ja heameele väljendamine. 8) naeratamine vastuseks kõnetamisele, naeratamine positiivse emotsiooni väljendamiseks (tuttav, täiskasvanu, teine laps); 9) maiustuste ja asjade jagamine teistega; 10) suunamisel rühmakaaslaslele abi osutamine; 11) pinginaabriga paralleelselt tegutsemine st. on ühine töölaud, aga oma ülesanne; Silmside 1) Silmsideme hoidmine ja taastamine tähelepanu pööramisel.
Eneseteenindus		
Söömine/joomine 1) Söömine sondi abil; 2) reflektorsete imemisliigutuste (huuled, keel) pärssimine; 3) vedela toidu söömine (söötmisel).	Söömine/joomine. 1) Söömine lusikaga, kahvli ja noaga (abiga, vähese suunava abiga, ise). 2) Tahke toidu hammustamine (nt võileib). 3) Joomine tassist: tassi laualt võtmine, suu	Söömine/joomine 1) Harjumuspäraste toitade söömine tuttavates tingimustes õpitud viisil. 2) Lusika, noa ja kahvli kasutamine sõltuvalt õpilase võimetest

Püreeritud toidu söömine (söötmisel). Kahvliga peenestatud toidu söömine (söötmisel). 4) Närimine-neelamine-hingamine järjestikuste suunatud ja koordineeritud liigutuste sooritamine abiga. 5) Närimine- neelamine- hingamine iseseisvalt söömise ajal, toitu kurku tõmbamata. 6) Kättepandud lusika hoidmine. Lusika suu juurde viimine abiga. 7) Joomine tassist abiga (tilaga vm tass). Riietumine 1) Nõustumine riietamisega. Riietamisele kaasa aitamine; 2) mõne riietuseseme (peakatte, jalanõu) seljast (peast, jalast) võtmine. Hügieen 1) Nõustumine mähkmete kasutamisega ööpäevaringselt; 2) istumine WC-potil (panduna, toetatuna); 3) käte hoidmine veejoa all (suunava abiga); 4) nõustumine hügieenitoimingutega: näo ja käte pesemine, hammaste pesemine, nina pühkimine, juuste kammimine; 5) iseseisvalt suu avamine hammaste pesemiseks. Orienteerumisõpetus 1) Igapäevases ümbruses enese turvaliselt tundmine; 2) esemete märkamine ümbritsevas keskkonnas, leppimine asukoha ja asendi muutmisega; 3) kohanemine uute tingimustega (ruumid,	juurde viimine, joomine, lauale asetamine. Joomine läbi kõrre. Riietumine 1) Käte ja jalgade sihipärane liigutamine riietumisel: käe pistmine varrukasse, jalgade panemine püksisäärtesse; 2) riietumine ja riie äravõtmine: müts, kindad, sokid, pluus, püksid; 3) trukkide, krõpsude avamine vähese abiga. Mõne riietuseseme asetamine selleks ettenähtud kohale koos tegutsedes. Hügieen 1) Istumine WC- potil (toetatuna, iseseisvalt), märku andmine oma vajadusest WC-potti kasutada; 2) kraani avamine ja sulgemine (koostegevuses); 3) eneseteeninduseks vajalike toimingute sooritamine väikeste sammude (osatoimingute) kaupa õiges järjekorras abiga: WC kasutamine, söömine, nina ja suu pühkimine, hammaste pesemine, juuste kammimine; 4) salvräti kasutamine koos tegutsedes. Orienteerumisõpetus 1) Igapäevastes tegevustes kasutatavate ruumide ja kohtade äratundmine põhitegevusest lähtudes abiga (sh õues orienteerumine); 2) igapäevaste tegevuste ajal kasutatavates ruumides ja kohtades iseseisvam liikumisoskuse omandamine (abivahenditega, abiga, vähese abiga, iseseisvalt); 3) tohib/ei tohi piirangute harjumuslik	3) Lusika- , noa- ja kahvlihood õpitud viisil. Tahke, tükilise toidu söömine 4) Joomine tassist õpitud viisil. Riietumine 1) Õpitud riietumis-/ lahtiriietumise oskuste iseseisev kasutamine tuttavate/sarnaste riietusesemete puhul; 2) trukkide, krõpsude avamine, sulgemine; 3) riie korrastamine, vähese abiga; 4) riie asetamine õpitud kohale. Hügieen 1) WC-sse minemise vajadusest märku andmine; 2) WC-s võimalikult vähese abiga toimetulek; 3) kraani avamine ja sulgemine vähese abiga/ iseseisvalt; 4) puhtuse hoidmine söömisel: enese puhtus, laua puhtus; 5) salvräti kasutamine; 6) nina nuuskamine (meeldetuletamisel); 7) hammaste, näo, käte ja oma keha pesemine vähese suunava abiga; 8) kammimine meeldetuletamisel. Orienteerumisõpetus 1) Eneseteenindamiseks vajalike toimingute ahela sooritamine õpitud viisil; 2) tegevuseks vajaliku vahendi otsimine küsimusele <i>Kus on?</i> toetudes; 3) tegutsemine koos täiskasvanuga lihtsa eesmärgi nimel; 4) aktiivne abi otsimine täiskasvanult; 5) oma asjade tundmine (oma kapp, koolikott, voodi jne); 6) etteantud tegevuses iseseisvalt tegutsemine (näiteks nõopide panemine karpi); 7) teatud ohtlike olukordade vältimine talle
--	--	--

inimesed); 4) igapäevases ümbruses liikumine koostegevuses.	(ebateadlik) täitmine (oma ja teise lapse mänguasi, söök jne); 4) oma ja teise lapse tegutsemise järjekorra ootamine; 5) ohtude märkamine ja vältimine tuttavas situatsioonis.	tuttavates situatsioonides; 8) olukorrale vastav võimetekohane sotsiaalne käitumine (nt poes, tänaval, õnnitlemine, tervitamine jne); 9) liikumine igapäevaste tegevuste ajal kasutatavates ruumides ja kohtades iseseisvalt, omandatud viisil.
--	--	---

Tegevusvaldkond kommunikatsioon

Õpitulemused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1) Reageerib (mingil viisil) kontakti püüdlustele; 2) huvitub kontaktist temaga iga päev tegeleva täiskasvanuga; 3) talub füüsilist kontakti / puudutamist olemas sisuline kontakt lapsega; 4) fikseerib pilgu täiskasvanule, mõnele esemele; 5) reageerib ümbritsevatele helidele, häälele; 6) häälitseb meeldiva tegevuse jätkamiseks; 7) nähes või kuuldes signaaleset mõistab järgnevat sündmust ja häälitseb.	1) Omab vähest motiveeritust tegutsemiseks koos täiskasvanuga; 2) näitab/ nimetab mõnd õpitud kehaosa; 3) täidab mõne lihtsa viibetega saadetud korralduse; 4) reageerib oma nimele; 5) seostab igapäevaseid tegevusi PCS- piltide ja piktogrammidega; 6) kasutab lalinsõnu; 7) mõistab ja reageerib õpitud viisil <i>kes- mis</i> küsimustele.	Väljendab oma nime õpitud viisil; 1) Näitab üles koostöövalmidust; 2) osutab õpitud esemetele ja tuttavatele inimestele; 3) oskab märku anda abivajadusest või endaga seoses olevast hädaolukorrast; 4) väljendab mõnd põhisoovi õpitud viisil (nt alternatiivse kommunikatsioonivahendi, viibete abil); 5) vastab <i>kas</i> -küsimusele õpitud viisil; 6) reageerib keelule.

Õppesisu kommunikatsioon

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Kommunikatsiooni eelduste kujunemine		
Häälitsemine 1) Häälelisele aktiivsusele ergutamine:		

hääle esilekutsumine, koogamine, lalin, mõne oma põhivajaduse väljendamine häälitustega; 2) hetkeline emotsionaalne reaktsioon situatsioonile, sõnale, tuttavale häälele; 3) häälitsemine meeldiva tegevuse jätkamiseks. meeldiva tegevuse jätkamiseks liigutuste kordamine või muul moel reageerimine; 4) nähes signaaleset, lusikas, järgneva sündmuse mõistmine ja sellele mingil viisil reageerimine; 5) kuuldes signaaleset, järgneva sündmuse mõistmine (häälitseb).		
Suhtlemine 1) Pilgu fikseerimine täiskasvanu näole, taustast eristuvale esemele; 2) ümbritsevas toimuva pilguga jälgimine. Reageerimine helidele, häälitustele; 3) pea keeramine heliallika suunas. Eneseväljendusele ärgitamine; 4) reageerimine häälele ja intonatsioonile, emotsionaalsele miimikale, esemele kui signaalile; 5) emotsionaalse kontakti saavutamine.	Suhtlemine 1) Fotokommunikatsiooni kasutamine suunamise ja abiga: tunneb ära (seostab) fotol ja tegelikkuses pereliikmed, klassikaaslased, igapäevategevused; 2) igapäevaste tegevuste seostamine PCS-piltide ja piktogrammidega; 3) õpitud PCS piltide ja piktogrammide mõistmine ja situatsioonile vastav kasutamine abiga, koostegutsemisel; 4) igapäevaselt kasutatavate lihtsustatud viibete mõistmine ja situatsioonile vastav kasutamine, sh oma soovide väljendamiseks; 5) vastamine suletud <i>kas</i>-küsimustele jah/ei vm õpitud viisil; 6) lalinsõnade kasutamine; 7) situatiivsete küsimuste- <i>kes, mis, (kus on)</i> mõistmine ja neile reageerimine (osutamine objektile, pildile, piktogrammidele);	Suhtlemine 1) Fotokommunikatsiooni, PCS-piltide, must-valgete piktogrammide ja lihtsustatud viibete igapäevane kasutamine konkreetsetes situatsioonides; 2) lihtsustatud viibete, 1-2 sõnaliste lausungite kasutamine konkreetsetes situatsioonides; 3) jah/ei vastust nõudvatele küsimustele reageerimine; 4) oma soovide väljendamine lihtsustatud viibete/piktogrammide abil; 5) reageerimine <i>kas</i>-küsimustele; 6) oma soovide väljendamine omandatud suhtlemisvahenditega; 7) reageerimine oma nimele, enda seostamine foto ja nimekaardiga; 8) reageerimine keelule.

	8) oma nimele (hääldatud nimi, nimekaart) reageerimine, sh osutamine oma pildile; 9) reageerimine keelule koostegevuses.	
--	---	--

Tegevusvaldkond kognitiivsed oskused

Kognitiivsed oskused õpitulemused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1) Talub füüsilist kontakti/puudutamist; 2) säilitab suunatult lühiajalise tähelepanu; 3) haarab ja hoiab esemeid- puudutab ja kombib esemeid näoga, huultega kätega, jalgadega; 4) fikseerib ja hoiab pilku taustast eristuvatel esemetel; 5) vaatleb vaateväljas olevaid esemeid, oskab vabaneda teda takistavast esemest; 6) pöörab pilgu/pea/keha heliallika suunas	1) Tegutseb sihipäraselt mõne tuttava esemega; 2) matkib üksikuid liigutusi; 3) omab vähest motiveeritust tegutsemiseks koos täiskasvanuga; 4) näitab/nimetab mõnd õpitud kehaosa; 5) tunneb ära mõne tuttava eseme; 6) tunneb ära tuttavaid inimesi; 7) reageerib oma nimele; 8) jaotab ja järjestab esemeid kahte ossa: suuruse, kuju, ja/või värvuse alusel; 9) ühendab situatiivseid esemepaare; 10) järjestab tuttavas situatsioonis kaks osatoimingut.	1) Mõistab ööpäeva ja koolinädala rütmi igapäevaste korduvate tegevuste kaudu; 2) oskab märku anda abivajadusest või endaga seoses olevast hädaolukorrast; 3) seostab eri meelte abil loodud aistinguid; 4) ühendab õpitud viisil pildipaare või pildiosi; 5) kasutab sihipäraselt pliiatsit ja pintsli; 6) eristab „üks“ ja „palju“; 7) paigutab esemeid ja pilte eeskuju järgi ruumis: peal, all, kõrval; 8) paigutab kujundeid vastavasse vormi: ümmargune, kolmnurkne, kandiline.

Kognitiivsed oskused õppesisu

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Meelte stimuleerimine		
Eeltunnetuse kujundamine 1) Elementaarsete orienteerumisreaktsioonide esilekutsumine: pilgu suunamine, esemete puudutamine ja kompimine (näoga, huultega kätega, jalgadega), esemete suhu panemine, närimine,	Tunnetuse kujundamine 1) Õige osatoimingu valimine või kahe osatoimingu järjestamine tuttavas situatsioonis mingi tulemuse saavutamiseks (raadio helitugevuse nupu keeramine, karbi avamine eseme kättesaamiseks jm);	Tunnetuse kujundamine 1) Tähelepanu ümberlülitamine suunamisel ühelt tunnuselt teisele; 2) pliiatsi ja pintsli sihipärane kasutamine; 3) rühma mittesobiva objekti eraldamine; 4) üks ja palju eristamine; 5) samade esemete jaotamine tajutavate tunnuste

kopsimine, tõukamine. Kompimismeel 1) Puudutamise talumine; 2) puudutamisele reageerimine, (sh erinevad faktuurid); 3) esemete puudutamine koostegevuses, kätte pandud esemete hoidmine; 4) eseme haaramine ja hoidmine, käest kukutamine; 5) takistavatest teguritest vabanemise üritamine. 6) eseme enda juurde tõmbamine koos tegutsedes, abiga, vähese abiga. Haistmismeel 1) Eri intensiivsusega lõhnade nuusutamine; 2) reageerimine meeldivale/ebameeldivale lõhnale. Maitsmismeel 1) Eri maitsete tunnetamine koostegevuses (soolane, magus, hapu, kibe jne); 2) toidu maitse- ja lõhna haistmine. Nägemismeel 1) Pilgu fikseerimine ja hoidmine taustast eristaval esemel; 2) näidatava eseme lühiaegne jälgimine pilguga; 3) vaateväljas oleva eseme lühiaegne vaatamine. Kuulmismeel 1) Reageerimine helile; 2) pilgu/ pea/ keha pööramine heliallika suunas; 3) suuruse-, värvuse ja vormikujutised; 4) erineva värvuse, suuruse ja vormiga	2) esemete paigutamine ettenäidatud kohta; 3) pliiatsi ja pintsli kasutamine koostegutsemisel; 4) tuttavate esemete sihipärane kasutamine. Kompimismeel 1) Eri faktuuriga esemete äratundmine, nendega harjumine; 2) esemete jaotamine kahte ossa suuruse, kuju, ja/või värvuse alusel; 3) esemepaaride situatiivne ühendamine; 4) esemete asetamine ühest käest teise, et võtta veel üht eset; 5) eseme enda juurde tõmbamine. Haistmismeel 1) Toidu maitse ja lõhna haistmisel aistingute seostamine. Maitsmismeel 1) Toidu maitse ja lõhna maitsmisel aistingute seostamine. Nägemismeel 1) Esemega ja foto/pildi sobitamine; 2) õpilase nähes peidetud eseme leidmine; 3) nähtud õpitud toimingute imiteerimine. Kuulmismeel 1) Muusika kuulamine, eri rütmide matkimine koostegevuses (plaksutamine, koputamine jne); 2) suuruse-, vormi-, ruumi- ja ajakujutised; 3) eseme tunnuste suunatud tajumine: suurus, värvus, vorm; 4) esemete valik ja paigutamine vastavasse vormi, esemete paigutamine üksteise sisse; 5) esemete järjestamine näidise, värvuse, suuruse järgi; 6) igapäevaste ajamõistete seostamine PCS-	alusel kahte ossa. Kompimismeel 1) Eri meelte abil loodud aistingute seostamine; 2) samade esemete jaotamine tajutavate tunnuste alusel kahte ossa; 3) esemete ja piltide paigutamine ruumis eeskuju järgi: peal, all, kõrval; 4) kujundite paigutamine vastavasse vormi ümmargune, kolmnurkne, kandiline. Haistmismeel 1) Eri meelte abil loodud aistingute seostamine; 2) Reageerimine erinevatele lõhnaaistingutele: meeldiva/ ebameeldiva lõhnaaistingu eristamine. Maitsmismeel 1) Eri meelte abil loodud aistingute seostamine; 2) Reageerimine erinevatele maitseaistingutele: meeldiva/ebameeldiva maitseaistingu eristamine. Nägemismeel 1) Pildipaaride või pildiosade ühendamine õpitud viisil; 2) eseme tavapärase asukoha teadmine ka juhul, kui ese ei ole nähtaval (nt riided nagis, lusikad, pliiatsid sahtlis); 3) samade esemete jaotamine nähtavate tunnuste alusel kahte ossa; 4) rühma mittesobiva objekti eraldamine; 5) üks ja palju eristamine; 6) esemete ja piltide paigutamine ruumis eeskuju järgi: peal, all, kõrval; 7) objekti 2-3 tunnuse märkamine suunamisel. Kuulmismeel 1) Muusika kuulamine, eri rütmide matkimine iseseisvalt, õpitud viisil (plaksutamine, koputamine jne); 2) suuruse-, vormi-, ruumi- ja ajakujutised.
--	---	--

esemetega tutvumine vaatlemise, kompimise teel; 5) erineva suuruse ja vormiga esemete hoidmine koostegevuses, abiga, vähese abiga	piltide ja piktogrammidega (aastaajad, nädalapäevad).	Kujundite paigutamine vastavasse vormi ümmargune, kolmnurkne, kandiline; 3) järjestamine näidise järgi (värvus, suurus, kuju); 4) iseseisev järjestamine värvuse, vormi ja suuruse järgi (kuni 3 objekti, pilti); 5) igapäevaste ajamõistetega seotud PCS- piltide ja piktogrammide kasutamine omandatud viisil (aastaajad, nädalapäevad, ilm).
---	--	---